

УДК 130.3:17.023.31

<https://doi.org/10.33989/2075-1443.2021.45.242661>

ORCID: 0000-0003-0493-5519

ORCID: 0000-0002-0814-3896

Вячеслав Мешков, Олександр Луговський

МЕШКОВ Вячеслав Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Сфера наукових інтересів: метафізика, філософія культури, філософія науки.

e-mail: vmeskov951@gmail.com

ЛУГОВСЬКИЙ Олександр Васильович – аспірант кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Сфера наукових інтересів – соціальна філософія та філософія історії.

e-mail: lugovskijsana010895@gmail.com

ПРО ПРИРОДУ НАДОСОБОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті показано, що надособова реальність духовної культури є складною, автономною, цілеспрямованою рефлексією, замкненою на собі культурного процесу, який у міру свого розвитку упродовж двох з половиною тисяч років набував найбільш розвинутої структури і змісту. Гегель і Гартман досить повно розкрили її своєрідну природу, складну структуру і культурно-історичне значення. Їх концептуальні побудови можуть служити методологічною основою для загального культурологічного дослідження.

Тематичний культурологічний підхід дозволяє досліджувати генезис світової культури і окремих культур народів. Тематичний аналіз письмових джерел (до VI ст. до н. е.) переконливо показує натуралістично-силовий характер ментальних просторів усіх без винятку культур. Це означає, що не в одній культурі до VI ст. до н. е. ми не знайдемо уявлень про розум і добродієність як чисто духовних, самостійних реальностей. Тематичний підхід дозволяє дослідити революційні перетворення осьового часу, коли здійснив-

ся революційний перехід від натуралістично-силового до розумово-добродійного ментального простору культури.

Ключові слова: надособова реальність, ментальний простір культури, велика ментальна революція, тематичний культурологічний аналіз, домінуючі теми.

Вступ. У духовній культурі можна виділити суб'єктивний і об'єктивний рівні. Останній рівень філософи і культурологи називають «надособовим» або «інтерсуб'єктивним», який в ході світового культурно-історичного процесу набув значного розвитку. Найбільш глибокий аналіз надособового рівня духовної культури здійснили німецькі філософи Г. Гегель та М. Гартман, які цей рівень культури називали відповідно «світовим Духом» і «духом народу» та «живим духом». З початку ХХІ ст. природа надособової реальності культури суттєво змінюється, що потребує сучасного філософсько-культурологічного дослідження.

Мета і завдання статті. Мета статті – розкрити особливості надособової реальності та продуктивне значення тематичного культурологічного аналізу.

Методологія дослідження. Основу дослідження склала методологія тематичного культурологічного аналізу, яка дозволяє вивчати культурні процеси в окремих культурах та культурних регіонах. Провідні методологічні установки склали принципи об'єктивності, системності, цілісності, єдності історичного і логічного, взаємозв'язку, сходження від абстрактного до конкретного.

Результати дослідження. На початку ХІХ ст. Г.Гегель розробив потужну філософську модель структури і розвитку духу народів та світового Духу. Він заклав традицію розгляду світової історії як структурованого і складного духовного процесу, що розвивається. Він відмічає фундаментальний, субстанціальний характер культурно-історичного процесу : «Всесвітня історія здійснюється в духовній сфері. Світ обіймає собою фізичну і психічну природу; фізична природа також грає деяку роль у всесвітній історії. Але субстанціональним являється дух і хід його розвитку» (Гегель, 1993, с. 70). Він наголошував не лише на автономну логіку розвитку світового Духу культури, але і на первинність, субстанціональність цього процесу. Гегель відмічав не тільки цілеспрямованість культурного процесу, але і його рефлексивний характер, функціонування з постійно наростаючим зворотнім зв'язком.

У вченні про Дух як надособову реальність Гегель виділяє два рівні: дух народу, що форматується і структурується в процесі життєдіяльності держави, і світовий Дух, який формується шляхом інтеграції духу народів держав і носить, таким чином, метакультурний характер.

Гегель стверджує, що дух народу є сутнісною, первинною реальністю, самосвідомість якої сприяє проясненню власної природи. Ця реальність направляє волю і діяльність індивідів. Він структурував цю об'єктивну духовну реальність по формах свідомості (мораль, право, мистецтво, філософія, релігія) і при побудові своєї грандіозної філософської системи провів величезну роботу, розглянувши їх в розвитку, як єдиний світовий культурно-історичний процес.

Гегель вважав, що найважливішими формами самосвідомості духу народу є релігія, мистецтво і філософія, тому що вони в найбільшій мірі виражають сутність і своєрідність духу народу. Згідно Гегелю, реальність світового Духу по відношенню до духу народу є не вторинною, а первинною. Логіка розвитку світового Духу у всесвітньо-історичному процесі є визначальною, сутність виражається у наростаючій рефлексійній діяльності, у пробудженні і зростанні самосвідомості. На думку Гегеля, в процесі саморозвитку, як духу народу, так і світового Духу, головним є процес самопізнання. Процес прояснення своєї власної природи є сенсом всесвітньої історії і окремої нації. Розкриваючи сенс всесвітньої історії і природу світового духу, Гегель, по суті, виявляє систему абсолютних цінностей західноєвропейської культури. Одним з базових положень його філософії історії є затвердження свободи як мети світового Духу і сенсу всесвітньої історії. «Визначенням духовного світу і кінцевою метою світу було визнано, – стверджує Гегель, – усвідомлення духом своєї свободи... Сама в собі свобода містить нескінченну необхідність усвідомити саму себе і тим самим стати дійсною» (Гегель, 1993, с. 72). Гегель підкреслює раціональний характер духовної культури. Він розглядає світовий Дух як об'єктивну, чисто духовну розумова реальність: «Розум панує у світі... Розум є субстанція, завдяки чому і в чому уся дійсність має своє буття; розум є нескінченна потужність» (Гегель, 1993, с. 64).

Таким чином, Гегель глибоко дослідив сутність культурно-історичних процесів, як на культурному, так і на метакультурному рівнях. Він показав їх раціональний, базовий, автономний, саморефлексійний характер. По суті, він розкрив природу надособової реальності західноєвропейської цивілізації, яка в першій половині XIX ст. була головним локомотивом світового культурно-історичного процесу.

Не менш продуктивну концепцію розвитку історичного Духу розробив М. Гартман. Про своєрідну природу історичного Духу Гартман пише: «Усе духовне буття перебуває в русі. Має історію. Історія, хоча і не є історія духу виключно, але, мабуть, завжди є нею «в числі іншого». Без духовного чинника вона принципово не відрізняється від того, що відбувається в природі. Дух, про який тут йде мова, є дух

об'єктивний. Що дійсно рухається, перетворюється, розвивається в історії» (Гартман, 2003, с. 119). Німецький філософ справедливо відмічає, що історичний Дух, як необхідна складова історичного процесу, знаходиться в постійному русі і розвитку. Гартман вказує на складну і загадкову природу об'єктивного духу, яка не зводиться ні до субстанціональної сутнісної духовної реальності, ні до суспільної свідомості. Німецький філософ відмічає важливу особливість надособової реальності об'єктивного духу, який, з одного боку, створюється людьми, її носіями, а з іншої, – він за своїм змістом більше і глибше духу людей, що його творять. У філософії історії Гартман прагне уникнути одностороннього підходу і закликає до комплексного дослідження всесвітньої історії. На його думку, складність синтезу матеріальних і духовних чинників в дослідженні історичної реальності полягає в тому, що вони підкоряються істотно різним типам детермінації – каузальної і фінальної.

Гартман створив глибоко і ретельно продуману концепцію духовної культури, як «живого духу». Згідно з німецьким філософом, реальне буття є системою впорядкованих шарів неорганічної і органічної природи та індивідуально-психічного і духовного життя. У свою чергу кожен з цих шарів має специфічну структурування. Концептуальне ядро гартмановської онтології складає розмежування і осмислення істотного зв'язку ідеального буття і живого духу, який динамічно змінюється, складаючись з індивідуально-психічної і об'єктивної духовної реальностей. Згідно Гартману, неодмінною умовою функціонування живого духу є безперервний процес його об'єктивації і повернення до іманентної духовної природи. Цей безперервний процес К. Маркс назвав опредмечування і розпредмечуванням в ході практичної діяльності. Гартману вдалося значно далі просунути в осмисленні процесу об'єктивації живого духу. Гартман дає наступне визначення об'єктивації: «Об'єктивація є не лише витвір мистецтва, але також всякий інший продукт, який робить людський дух, від інструменту і приладу власного винаходу до літературного твору. Все, що історично переходить від духу колишніх часів в змінений дух сьогодення і сприймається сьогоденням як його теперішнє, має форму об'єктивації. Писемність грає тут найбільшу роль» (Гартман, 2004, с. 110). Розвиваючи ці положення, можна стверджувати, що усі ми живемо у світі, що об'єктивувався, який окрім нашої волі і свідомості безперервно впливає на нас, задає нам цілі, бажання і спрямування. Об'єктивний дух впливає на нас безпосередньо в процесі об'єктивно існуючих знань (монографій, романів тощо). Створене людьми штучне середовище існування є сфера постійного тиску на людей об'єктивного духу.

М. Гартман виділяє наступний закон усього духовного буття, який він називає основним : «Основний закон усього духовного буття полягає в тому, що воно не може існувати таким, що вільно витає, а зустрічається таким, що тільки покоїться на іншій основі буття. Так, персональний дух окремої особи покоїться на духовному житті, а вона у свою чергу – на тілесно-органічному житті; остання ґрунтується на неорганічному фізичному бутті. Тут панує ланцюг обумовленості «знизу», відповідно до якої вище завжди спирається на нижче, і, оскільки духовне життя утворює вищий ступінь буття, вона ґрунтується на нижчих східцях в усій їх послідовності. Але те ж саме, що відноситься до персонального духу, відноситься також до історично-об’єктивного духу, який складає загальне духовне життя цілих народів і віків. Він так само ґрунтується на одиничному духовному житті, як і на родовому житті народів. Духовне буття не може існувати без тих шарів буття, що підпирають його знизу. (Гартман, 2004, с. 109). Гартман фіксує дві обставини, які необхідні для виникнення і існування об’єктивного духу, – вбудованість у свою основу в певний вид матеріального буття і наявність розуміючої і споглядаючої свідомості.

Люди утворюють світ культури. Останнє покоління відтворює створене попередниками як щось задане, таке, що автономно розвивається. При цьому можна сформулювати щось на зразок закону, назвавши його законом нескінченно втраченого. З власного життєвого досвіду ми знаємо, як з переходом сьогодення в минуле день у день безповоротно втрачаються миті нашого існування. У результаті руйнування, перетворення творинь світу об’єктивацій, велика частина духу, що об’єктивувався, сходить у небуття. У міру зростання динаміки громадянського розвитку прискорюється оновлення штучного місця існування, сфери об’єктивувань суб’єктивного духу. невідворотно перетворюється на прах ментальність давніх епох. Те, що вдається зберегти в текстах, пам’ятниках і інших творах складає нікчемну частину духу, що об’єктивувався. Ми завжди реконструюємо старовину з осколків світу об’єктивувань.

Ціннісна навантаженість нашого життєвого світу припускає обов’язкову наявність ціннісної складової в усіх наших уявленнях, у тому числі і в нашому просторовому баченні. Як справедливо зазначав Ніцше, неодмінною складовою нашого життєвого світу є цілесподівання як воля до влади. Гартман розглядав світ цінностей як один з видів ідеального буття. На нашу думку, процес об’єктивації і декодування є суб’єктивно-об’єктивною реальністю ціннісного буття. У цьому процесі, що безперервно здійснюється, «живуть» цінності. Ця обставина дозволяє нам зробити дуже важливий висновок: «об’єктивний дух», «живий дух», «дух народу» не є особливого роду метафізичним бут-

тям. Ці реальності є ціннісно-розумові простори об'єктивації, декодування яких задає нам ціннісну систему координат. Тематичний аналіз дозволяє її досліджувати.

Таким чином, Гегелю і Гартману вдалося створити дуже продуктивні загальнофілософські моделі надособової реальності, в яких вони досить повно розкрили її своєрідну природу, її складну структуру і культурно-історичне значення. Їх концептуальні побудови можуть служити методологічною основою для конкретного культурологічного дослідження.

Культурологічний підхід тематичного аналізу, що розробляється нами, дозволяє вивчити різноманітні культурні процеси у локальній області в деталях. Суть культурологічного тематичного аналізу виражається в наступному. Базовим теоретичним конструктом тематичного аналізу об'єкту культурологічного дослідження є «ментальний простір», який розглядається як надособова ціннісно-розумова реальність, що історично розвивається. Усі ми у будь-який момент нашого існування живемо в ціннісно-розумовому просторі, який значною мірою визначає наше світосприйняття, постановку життєвих цілей, завдань тощо. При цьому необхідно враховувати метакультурний вплив ментальних просторів країни (України) і світової культури. Розумовий конструкт «ментального простору» дозволяє розглянути культурні процеси об'єкта дослідження в цілісності і взаємозв'язку, як в статичі, так і в динаміці.

Важливу роль в культурологічному тематичному аналізі відіграють теми, які є розумові конструкти приватного порядку. Розподіл тем в ментальному просторі культури дозволяє їх структурувати, вивчати своєрідність і динаміку розвитку. При цьому слід враховувати, що в об'єктивній надособовій реальності число цих тем нескінченне. Тому для фахівця тематичного аналізу важливим завданням стає, серед множини тем, виділення головних, які розкривають сутнісну природу культури, що вивчається. Первинне значення мають теми, які ми називаємо «домінуючими темами», тому що вони виражають граничні ціннісно-розумові спрямування представників культури, що вивчається, і задають шкалу відліку усіх інших культурних явищ і подій. Ці теми складають своєрідну систему координат ментального простору культури, що вивчається, як би обкреслюють межу розумових спрямувань її представників. Для представників культури, що вивчається, «домінуючі теми» виступають в певному значенні аксіомами їх життєвого світу. Їх аксіоматичний характер виражається в тому, що представники тієї або іншої культури ці теми-цінності приймають як очевидні істини, що не вимагають обґрунтування. Так, в культурі Давньої Греції домінуючими були теми «свободи», «закону», «справедливості», «ро-

зуму», «добročесності», «прекрасного»; у культурі Давнього Риму (особливо в республіканський період) – теми «свободи», «доблесті», «закону», «слави». У українській козацькій культурі на землях Полтавщини в XVII – XVIII ст. домінуючими були теми «віри», «землі» і «волі». У російській культурі з часу утворення Московської централізованої держави такими були теми «Бога», «царя» і «Росії».

У справі реконструкції ментального простору культури визначальне значення мають письмові джерела даного періоду, в яких у більшій або меншій мірі відображаються тематичні ціннісно-розумові спрямування авторів творів. Історичною базою тематичного аналізу можуть служити художні твори, наукові праці, щоденники і листи діячів культури і науки. Тематичний культурологічний аналіз світового культурно-історичного процесу показує, що в його генезисі можна виділити три основні періоди – архаїчний (до VI ст. до н.е.), великої ментальної революції (VI – IV ст. до н.е.) і постреволюційний (III ст. до н.е. – XX ст.).

Тематичний аналіз письмових джерел (до VI ст. до н. е.), що дійшли до нас, переконливо показує натуралістично-силовий характер ментальних просторів усіх без виключення культур. Це означає, що не в одній культурі до VI ст. до н. е. ми не знайдемо уявлень про розум і добročесність як чисто духовних, самостійних реальностей. У цей період уявлення про розум і добročесність вплітаються в синкретичну систему міфологічних світосприйнять. Оскільки ненатуралістичних ціннісно-розумових орієнтацій не існувало, то і ментальний простір культури носив переважно натуралістичний характер. У письмових джерелах цього періоду (Рігведі, книгах Старого Завіту, «Іліаді» Гомера та ін.) ми виявляємо переважно натуралістичні теми-цінності. У всіх тематичних просторах культур архаїчного періоду можна виділити універсальну тематичну структуру, яку утворюють домінуючі теми «натури», «ероса», «роду», «сили» і «ритуалу». Сміслові теми «натура» визначається сукупністю життєво важливих цілей для задоволення чуттєвих бажань, концентрованим вираженням яких часто виступає тема «здобичі». Натуралістичний спосіб життя з необхідністю припускає еротичне відношення до дійсності як фундаментальну ціннісно-розумову орієнтацію. Це означає, що ментальний простір був еротично насиченим. Ерос сприймається як норма, як найважливіша, базисна характеристика «життєвого світу», як необхідне, безумовно, позитивне начало. Не існувало інших способів пояснення виникнення чого-небудь як за допомогою міфологічних уявлень породження богами, першопредками, героями тощо. Еротична насиченість ментального простору культури з необхідністю припускає органічний зв'язок з те-

мою «роду» («породження», «родючості»). Значущість цієї теми, як фундаментальній ціннісно-розумовій орієнтації, виражається в тому, що осмислення світу здійснюється в термінах родових стосунків. Тема «роду» є найважливішим засобом впорядкування, структуризації життєвого світу. Світосприйняття через призму універсальних родових стосунків було ефективним засобом визначення місця будь-якого об'єкту (божественного, природного, соціального) в системі всесвіту, характеру його стосунків з іншими об'єктами. Поза родовими стосунками статус людини або іншого об'єкту був не визначений. У архаїчному життєвому світі фізична сила є одним з найважливіших критеріїв значущості об'єкту або явища.

Револьюційний прорив в ціннісно-розумовому просторі культури доводиться на VI ст. до н. е. у Стародавній Персії, Індії, Китаї, Греції і Римі, а також, мабуть, у Фінікії. Завбачливо, що кардинальні соціально-економічні, релігійно-моральні перетворення відбувалися в цих культурних регіонах практично синхронно, хоча і мали різну динаміку і істотно різну спрямованість. Тематичний аналіз давньоперсидських, індійських, китайських, грецьких і римських письмових джерел VII-VI ст. до н. е. призводить до висновку, що саме в цей період відбувається спонтанне, практично синхронне, відкриття пригломшливої у своїй чистоті і піднесеності об'єктивної, сакральної, розумно-добродесної реальності. Ця реальність відразу ж сприймалася як фундаментальна та божественна. Генезис філософії цього періоду є вираження складової рефлексії цього шляху. Осмислення цієї об'єктивної ментальної реальності є процес її тематичної структуризації.

Головним досягненням осьового часу було виявлення не матеріальної, а духовної природи розуму і добродесності, яка спочатку мислилася як об'єктивна духовна реальність Бога і людини «Премудрість» («правда», «істина», «добро»). Ця обставина привела до глибинної переоцінки усіх колишніх цінностей, як сказав би Ф. Ніцше. Усі інші перетворення були вторинними. Першовідкривачем природи чистого розуму і добродесності Бога і людини судилося стати Заратустрі. Потім були Піфагор, Будда і Конфуцій. Як показує дослідження осьового періоду світової історії, найскладнішою виявилася не стільки проблема відкриття і осмислення цієї революційної ідеї, скільки проблема її соціалізації, про що свідчить трагічна доля основних її проповідників – Заратустри, Піфагора, Конфуція та Сократа. Її адаптація в культурах осьових народів привела до руйнування натуралістично-силового і формування розумно-добродесного ментального простору культури. Ця «перереформатизація» тривала приблизно три-чотири століття – до III ст. до н.е. У III-I ст. до н.е. в Стародавніх

Індії, Китаї і басейні Середземномор'я відбувався процес соціально-політичної, економічної і духовної інтеграції. Енергія революційних перетворень згасала і їх час закінчився. Настав час технологічного використання напрацьованого матеріалу.

Головним підсумком осьового часу було формування всього трьох метакультурних ціннісно-розумових утворень цивілізацій: європейської, індійської та китайської. Трансляція тематичних структур двох останніх серед народів азійського континенту привела до становлення мегакультурного цілого, що називається культурологами і істориками «Сходом». Поширення греко-римських, а потім християнських ціннісно-розумових структур серед народів Європи стали початком формування так званого «Заходу». Виникнення в VII ст. ісламу і його стрімке перетворення в метакультурну освіту дозволяє говорити про формування четвертої цивілізації в історії людства. Більше цивілізацій не було.

Самим вражаючим в сучасних культурних процесах є стрімке руйнування вищих поверхів світової культури і окремих народів. Сучасне культурне буття стрімко втрачає характер рефлексії самопізнання і набуває усе більш спрощені форми.

Висновки. Таким чином, надособова реальність є складною, автономною, цілеспрямованою, рефлексією, замкнутого на собі культурного процесу, який у міру свого розвитку упродовж двох з половиною тисяч років набував найбільш розвинуту структуру і зміст. Тематичний підхід дозволяє успішно досліджувати генезис як світової культури, так і окремих культур народів. Як ми бачимо, розвиток надособової реальності духовної культури є багатограним процесом духовної культури планетарного масштабу. На сьогодні дана проблема потребує дослідження, ряд наукових шкіл досліджує тематичні підходи, революційні перетворення осьового часу надособової реальності духовної культури. Стрімкий розвиток цивілізації, розширення наукового світобачення, концептуальних надбудов уможливорює на даний момент більш ширші, масштабніші дослідження природи надособової реальності духовної культури.

Список літератури

- Гартман Н. К основоположению онтологии. Санкт-Петербург : Наука, 2003. 640 с.
- Гартман Н. Эстетика. Киев : Ника-Центр, 2004. 640 с.
- Гегель Г. Лекции по философии истории. Санкт-Петербург : Наука, 1993. 479 с.
- Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук : в 3 т. Москва : Мысль, 1975. Т. 2 : Философия природы. 695 с.

- Фишер К. Гегель. Его жизнь, сочинения и учение. Первый полутом. Москва; Ленинград : Соцэкгиз, 1933.
- Горак А. И. К постановке проблемы соотношения материального и духовного в общественной жизни. Материальное и духовное в социальном развитии. Киев : Вища школа, 1986. С. 15–31.
- Виндельбанд В. Философия культуры и трансцендентальный идеализм. Культурология. XX век: Антология. Москва : Юрист, 1995. С. 57–68.

References

- Fisher, K. (1933). *Gegel. Ego zhizn, sochineniia i uchenie. Pervyi polutom* [Hegel. His life, writings and teachings. The first half]. Moskva; Leningrad: Sotcekgiz [in Russian].
- Gartman, N. (2003). *K osnovopolozheniiu ontologii* [Towards the Foundations of Ontology]. Sankt-Peterburg: Nauka [in Russian].
- Gartman, N. (2004). *Estetika* [Aesthetics]. Kiev: Nika-Tcentr [in Russian].
- Gegel, G. (1993). *Lekcii po filosofii istorii* [Lectures on the philosophy of history]. Sankt-Peterburg: Nauka [in Russian].
- Gegel, G. V. F. (1975). *Entsiklopediia filosofskikh nauk. T. 2: Filosofii prirody* [Encyclopedia of Philosophical Sciences. Vol. 2: Philosophy of nature]. Moskva: Mysl [in Russian].
- Gorak, A. I. (1986). K postanovke problemy sootnosheniia materialnogo i dukhovnogo v obshchestvennoi zhizni [On the formulation of the problem of the relationship between material and spiritual in public life]. In *Materialnoe i dukhovnoe v sotcialnom razvitii* [Material and spiritual in social development] (pp. 15-31). Kiev: Vishcha shkola [in Russian].
- Vindelband, V. (1995). *Filosofii kultury i transtscendentalnyi idealism* [Philosophy of culture and transcendental idealism]. In *Kulturologiia. XX vek: Antologiia*. [Culturology. XX century: Anthology] (pp. 57-68). Moskva: Iurist [in Russian].

Мешков В.М. Луговський О. В.

О природе надличностной реальности духовной культуры

Аннотация. В статье показано, что надличностная реальность мирового Духа представляет собой автономный, целенаправленный, рефлексивный, замкнутый на себя культурный процесс, который по мере своего развития на протяжении двух с половиной тысяч лет приобретал более сложную структуру и содержание. Гегелю и Гартману удалось создать весьма продуктивные общеполитические модели надличностной реальности, в которых они достаточно полно раскрыли ее своеобразную природу, ее сложную структуру и культурно-историческое значение. Их концептуальные построения служили философско-методологическим основанием нашего исследования.

Тематический подход позволяет весьма успешно исследовать генезис мировой культуры и отдельных культур народов. Тематический анализ дошедших до нас письменных источников (до VI в. до н. э.) убедительно показывает натуралистически-силовой характер ментальных пространств всех без исключения культур. Это означает, что ни в одной культуре до VI в. до н. э. мы не найдём

представлений о разуме и добродетели как чисто духовных, самостоятельных реальностях. Тематический подход позволяет исследовать революционные преобразования осевого времени, когда осуществился революционный переход от натуралистически-силового к умственно- благодетельному ментальному пространству культуры.

Ключевые слова: надличностная реальность, ментальное пространство культуры, большая ментальная революция, тематический культурологический анализ, доминирующие темы.

Meshkov V.M., Lugovskiy O.V.

About the nature of the supra-personal reality of spiritual culture

Introduction. The article shows that the suprapersonal reality of spiritual culture is an autonomous complex, purposeful reflection, a self-contained cultural process, which in the process of its development over two and a half thousand years has acquired the most developed structure and form. Hegel and Hartmann sufficiently revealed its peculiar nature, complex structure, and cultural-historical significance. Their conceptual constructions can serve as a methodological basis for general cultural studies.

The thematic culturological approach allows us to analyze the genesis of world culture and individual cultures of different peoples. Thematic analysis of the written sources (up to the 6th century B.C.) convincingly shows the naturalistic-power character of the mental spaces of all cultures. This means that in one culture by the sixth century B.C. we can not find any representations of reason and goodness as purely spiritual, independent realities. The thematic approach allows us to investigate the revolutionary transformation of the Axial Age, when a revolutionary transition from the naturalistic-force to the mentally charitable and mental space of culture is carried out. **The purpose and objectives of the article.** The aim of the article is to show the features of suprapersonal reality and the productive significance of thematic culturological analysis. **Research methodology.** The research was based on the methodology of thematic culturological analysis, which allows to study cultural processes in individual cultures and cultural regions. Leading methodological settings were the principles of objectivity, systemicity, integrity, unity of historical and logical, interconnection, convergence from the abstract to the concrete. **Conclusions.** Thus, the suprapersonal reality is a complex, autonomous, purposeful, reflection, a self-contained cultural process, which as it developed over two and a half thousand years acquired the most developed structure and content. The thematic approach allows to successfully study the genesis of both world culture and individual cultures of peoples.

Key words: supra-personal reality, mental space of culture, great mental revolution, thematic cultural analysis, dominant topics.